PROFRAZELE *DA* ŞI *NU* ÎN LIMBA ROMÂNĂ ŞI CORESPONDENȚELE LOR ÎN LIMBA ARABĂ MODERNĂ STANDARD – O ABORDARE CONTRASTIVĂ

Irina DINCĂ
(Universitatea de Vest din Timişoara)

irina.dinca@e-uvt.ro

The Pro-Sentences *Da* and *Nu* in Romanian Language and Their Correspondents in Modern Arabic Language – A Contrastive Approach

This paper aims to present contrastively some functional and pragmatic aspects of the main affirmative pro-sentence (*da*) and the symmetric negative pro-sentence (*nu*) in Romanian and their corresponding particles of affirmative and negative response in Modern Standard Arabic. We will discuss the functionality of this pair of adverbs in their syntactic context, in discourse and in communicational interaction, revealing their pragmatic values. The analysis will emphasize the consequences of the anaphoric nature of the pro-sentences and the contextual connections with the previous sentences, which can totally change the meaning of these apparently simple and transparent particles. Both pro-sentences are elliptic formulas which stand for assertive, interrogative or exclamatory sentences, expressing affirmation and negation in a broad sense, including the intentional nuances of acceptance and rejection, agreement and disagreement. This approach will also refer to the special situation in which either the affirmative adverb *da* or the negative adverb *nu* is included in a composed pro-sentence, when preceded by the adversative adverb *ba*, creating the adversative structures *ba da*, used to contradict the preceding negative sentences, and *ba nu*, used to contradict affirmative statements or presuppositions. This contrastive analysis of the main affirmative and negative pro-sentences in Romanian and Modern Standard Arabic reveals some similarities and differences between the affirmation and negation patterns in the two languages, which can be integrated into the teaching process, in order to enhance the metalinguistic awareness of Arab students in learning Romanian as a second language.

Keywords: *affirmation; negation; pro-sentence; pragmatics; contrastive analysis; Romanian as second language*

În această lucrare vom urmări câteva aspecte funcţionale şi pragmatice ale profrazei prototipice pentru afirmaţie, adverbul afirmativ *da*, şi ale perechii ei simetrice, profraza tipică a negaţiei, adverbul negativ *nu*. Cele două profraze din limba română vor fi puse în oglindă cu particulele răspunsului afirmativ, respectiv ale răspunsului negativ din limba arabă modernă standard, pentru a semnala similitudinile şi diferenţele dintre cele două sisteme lingvistice. O astfel de abordare poate să fie integrată în procesul de predare a limbii române pentru studenţii arabi, pentru a le facilita înţelegerea structurilor lingvistice care pot fi puse în corespondenţă în cele două limbi, fără a face apel la o limbă intermediară ca limba engleză sau limba franceză. De multe ori, engleza și franceza, nefiind limbi materne, nu sunt îndeajuns de temeinic asimilate în structurile lor de profunzime, iar comparaţia cu acestea ar crea şi mai mari confuzii. În plus, de multe ori limba intermediară poate să funcţioneze după alte mecanisme lingvistice, care derutează şi bruiază procesul de asimilare a structurilor specifice limbii române. Dar în acelaşi timp, studenţii străini au nevoie de găsirea unor echivalente sintactice, semantice şi pragmatice în

BDD-A27640 © 2017 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:53 UTC)

limba lor nativă pentru structurile cu care se confruntă în procesul de achiziţie a limbii ţintă. O imagine în oglindă a celor două seturi de structuri lingvistice corespondente, din L1 şi L2, cu asemănările şi distanţările inerente, poate să faciliteze comprehensiunea, dezvoltând totodată conştiinţa metalingvistică a studenţilor.

I. Profraza *da*

Afirmaţia este definită, în *Gramatica Academiei – limba română*, drept „termenul nemarcat al raportului polar *afirmativ (pozitiv)/ negativ*", indicând „o stare de lucruri, o acţiune sau un obiect ca existente" (GALR2 2008: 671). Afirmaţia, ca şi negaţia, se manifestă pe trei paliere interrelaţionate: „la nivelul predicaţiei semantico-sintactice (pentru care este preferabilă desemnarea ca *formă pozitivă*), la nivelul enunţiativ (ca tip de enunţ, *afirmaţia* propriu-zisă)" şi, în sens larg „şi în esenţă impropriu" al termenului *afirmaţie*, la nivelul „dialogic (ca *acceptare* a unei propoziţii sau ca *exprimare a acordului dintre interlocutori*)" (*Ibidem*). Dacă la primul nivel, forma pozitivă este nemarcată, celelalte două niveluri au în comun o serie de mijloace expresive similare, în primul rând, profraza afirmativă *da*, simetrică profrazei negative *nu*. În continuare, vom semnala câteva aspecte funcţionale ale profrazei *da* în planul enunţiativ şi în cel dialogic, în corelaţie cu valenţele pragmatice pe care aceasta le cumulează şi le vom pune în oglindă cu formele corespunzătoare din limba arabă modernă standard.

Mai puţin complex decât profraza simetrică *nu*, adverbul afirmativ *da* încorporează, cu toate acestea, multiple nuanţe pragmatice, în funcţie de contextele variate în care este inserat. Profraza face parte din „clasa proformelor", unităţi lingvistice având capacitatea „de a sta în locul altora", funcţionând ca substitute ale „altor termeni, cuvinte, grupuri de cuvinte, propoziţii" (GALR1 2008: 57-58). Profraza este o expresie anaforică, fiind o reluare sintetică a unei propoziţii, a unei fraze sau unei secvenţe textuale anterioare. În ceea ce priveşte profraza *da*, enunţul antecedent poate fi asertiv, exclamativ sau interogativ, în ultimul caz interogativa fiind obligatoriu totală, solicitând un răspuns de tipul *da* sau *nu*, întrucât nu este posibilă „reluarea anaforică a unei aserţiuni presupuse de o interogativă parţială" prin profraza *da* (GALR2 2008: 672). În toate aceste cazuri, profraza *da* din limba română funcţionează similar cu particula răspunsului afirmativ نعم din limba arabă modernă standard, care face parte, alături de particula răspunsului negativ لا, din „categoria particulelor de răspuns (أحرف الجواب)" (Dobrişan 2014: 350):

– Fata e frumoasă. – ***Da.*** *–* نعم *–* البنت جميلة. *–*

– Ce frumoasă e fata! – ***Da.*** *–* نعم *–* البنت جميلة!كم *–*

–E frumoasă fata? – ***Da.*** *–* نعم *–* هل البنت جميلة؟ *–*

– Unde e fata? – ****Da.*** *–*نعم* *–* أين البنت؟ *–*

Profraza *da* poate să fie însoţită de „modalizatori epistemici de certitudine" (GALR2 2008: 677), precum *sigur*, *desigur*, *fireşte*, *evident*, *bineînţeles*, *exact*, *corect* etc., care pot să i se şi substituie profrazei *da*, astfel de structuri având rolul de a întări afirmaţia. Acelaşi mecanism poate fi reperat şi în limba arabă modernă standard, un exemplu fiind „particula de răspuns" afirmativ „أجل ('da, desigur')" (Dobrişan 2014: 351):

– E un om de încredere! – ***Da, desigur!*** *–* **نعم، أجل!** *–* هو موثوق! *–*

Aşadar, profraza independentă *da* poate să constituie o propoziţie de sine stătătoare, dar ea poate să fie şi integrată prin coordonare sau subordonare într-o structură sintactică. Astfel profraza *da* poate să intre într-un raport de coordonare prin conjuncţia disjunctivă *sau* cu profraza *nu*, într-o construcţie de tipul:

BDD-A27640 © 2017 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:53 UTC)

Este frumoasă, ***da*** *sau* ***nu****?* – **نعم**، أ**لا**؟ هل البنت جميلة

De asemenea, profraza *da* poate intra într-o relaţie de coordonare cu un antecedent la forma negativă, „cu care intră într-o asociere contrastivă” (GALR2 2008: 672), acest tip de structură funcţionând similar şi în limba arabă:

Ieri nu a venit, azi ***da****.* – **نعم**. أمس لم يأت،اليو

Profraza *da* poate fi integrată şi într-un raport de subordonare, fiind precedată cu precădere de conjuncţia subordonatoare *că*, acelaşi tipar sintactic regăsindu-se şi în limba arabă modernă standard:

Sper ***că da****.* – **نعم**.أمل

Această structură este recurentă în vorbirea indirectă, atât în limba română (profraza *da* fiind precedată de conjuncţia subordonatoare *că*), cât şi în limba arabă (fără ca particula نعم să fie precedată de vreo conjuncţie):

L-am întrebat dacă vine şi a spus ***că da****.* – **نعم**. سألته إذا يأتي وقال

Precedată de conjuncţia *dacă*, profraza *da* intră în alcătuirea unei construcţii condiţionale, similare structurii إذا نعم din limba arabă, în care particula نعم este precedată de conjuncţia subordonatoare إذا, ‘dacă’ (Dobrişan 2014: 360):

*Poţi să dai un răspuns?****Dacă da****, spune!* – **إذا نعم**، أقول ذلكيمكنك إعطاء إجابة؟!

În funcţie de context, profraza *da* poate să cumuleze şi alte valenţe funcţional-pragmatice, care ies din sfera afirmaţiei propriu-zise. Astfel, *da* poate să devină o simplă „marcă fatică”, funcţionând ca un mijloc de „confirmare a contactului” (GALR2 2008: 674-675):

– Am cumpărat cartea. – ***Da.***– **نعم**. –اشتريت الكتاب

O situaţie similară, în care profraza îşi pierde funcţia afirmativă, este cea în care *da* interogativ urmează unei propoziţii asertive, în aceeaşi măsură în care dispare şi finalitatea interogaţiei, întrucât răspunsul apare deja în propoziţia antecedentă:

– Cartea e pe masă. – ***Da?*** *–* **نعم**؟ –الكتاب على الطاولة.

Totodată, profraza *da*, în plan dialogic, poate funcţiona ca o afirmaţie în sens extins, cel de exprimare a acordului, de acceptare a unei invitaţii, de răspuns pozitiv la o cerere etc.:

– Vii cu noi la teatru? – ***Da.***– **نعم**. –هل تأتي معنا إلى المسرح؟

– Îmi împrumuţi cartea? – ***Da.*** – **نعم**. –هل تقرضني الكتاب؟

II. Profraza *nu*

Negaţia este, potrivit definiţiei din *Gramatica Academiei – limba română* (*Ibidem*: 680), un procedeu lingvistic (gramatical), care se manifestă pe două planuri complementare, cel semantic-referenţial şi cel enunţiativ. Pe de o parte, „la nivelul logico-semantic al predicaţiei, negaţia prototipică indică în mod explicit nonexistenţa unor stări de lucruri, fapte şi obiecte.” (*Ibidem*). Pe de altă parte, la nivel discursiv, „negaţia realizează o contraaserţiune, care presupune existenţa sau posibilitatea unei afirmaţii anterioare (prin care se asertează existenţa stărilor de lucruri respective)” (*Ibidem*). În plus, în planul interacţiunii conversaţionale, „termenul *negaţie* se aplică, în sens larg, şi unor acte de refuz şi respingere la nivel pragmatic”, având în comun cu negaţia propriu-zisă „unele mijloace lingvistice de bază”, în primul rând profraza *nu*, care devine în acest caz o formă de „exprimare a dezacordului” sau o „replică de respingere” (*Ibidem*). În cele ce urmează, ne vom opri asupra unor aspecte funcţionale ale profrazei *nu* în plan discursiv şi dialogic, identificând totodată valenţele pragmatice pe care aceasta le încorporează, şi le vom pune în oglindă cu formele corespunzătoare din limba arabă modernă standard.

BDD-A27640 © 2017 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:53 UTC)

Aparent simplă, profraza *nu* înglobează o largă paletă de nuanţe pragmatic-interactive, putând fi decodată adecvat doar prin raportarea ei la contextul în care se integrează. Profraza independentă *nu* este „întotdeauna anaforică” (*Ibidem*), fiind în relaţie directă cu o propoziţie sau frază anterioară, fie ea asertivă sau interogativă, în ambele cazuri ea exprimând eliptic un enunţ negativ subînţeles sau implicit. Profraza *nu*, ca şi profraza *da*, nu poate să constituie răspunsul unei interogative parţiale:

– Fata e frumoasă. – ***Nu.*** –**لا**.– البنت جميلة.–

– Fata e frumoasă? – ***Nu.*** –**لا**.– البنت جميلة.–

– Unde e fata? – ****Nu.***–***لا**.– أين البنت؟–

Profraza independentă *nu* poate să constituie o propoziţie de sine stătătoare, de cele mai multe ori, ca un răspuns la o interogaţie anterioară sau poate fi integrată prin coordonare sau subordonare într-o structură sintactică. În primul caz, profraza *nu* din limba română funcţionează similar cu particula răspunsului negativ لا din limba arabă modernă standard:

– Ai înţeles? – ***Nu***.–**لا**.– هل فهمت؟–

Când profraza *nu* intră într-un raport de coordonare prin conjuncţia disjunctivă *sau* cu propoziţia anterioară, structura din limba română e construită pe un tiparasemănător celui din limba arabă, unde particula negativă لا este precedată de conjuncţia disjunctivă أَ, folosită în „construcţiile cu alternanţă, mai ales în cele interogative” (Dobrişan 2014: 358):

Mergem ***sau nu****?* – هل **لا**؟ أَ نذهب

Profraza *nu* poate fi integrată şi într-un raport de subordonare, fiind precedată de o conjuncţie subordonatoare de tipul *că*, *să* etc. Şi în acest caz există o construcţie asemănătoare în limba arabă standard, şi anume, când particula negativă intră în componenţa unor conjuncţii subordonatoare precum ألا‘să nu’:

Sper ***că nu***. – .آمل**ألا**

De fapt, în aceste situaţii, profraza *nu* poate fi considerată şi o formă eliptică de exprimare, enunţul putând fi continuat cu verbul subînţeles:

Mergem ***sau nu*** *mergem?* – هل **لا**نذهب؟ أَ نذهب

Sper ***că nu*** *plouă*. – . آمل **ألا** تمطر

Această posibilitate de continuare a profrazei *nu* prin propoziţia pe care o presupune nu apare şi la profraza afirmativă *da*, care se cere substituită de propoziţia pe care o înlocuieşte. Constatând această asimetrie, Rodica Zafiu o explică printr-o suprapunere în acest context a celor două omonime, *nu* ca profrază şi *nu* ca marcă a negaţiei verbale (GALR2 2008: 699).

Uneori este greu de distins dacă profraza *nu* substituie o negaţie totală sau propoziţională, care presupune negaţia predicatului, sau o negaţie parţială, a unui constituent nonverbal al propoziţiei. Acest echivoc (Duminte 2003: 23) apare în răspunsuri la întrebări cu potenţial ambiguu, ce susţin o dublă interpretare, dezambiguizarea putând fi posibilă doar prin situarea în contextul comunicaţional specific:

– A ajuns Gabriel? – **Nu**(, **nu** a ajuns). sau – **Nu**(, **nu** Gabriel a ajuns, ci altcineva).

لا(، **لم** يكن جبريل الذي وصل، ولكن شخص آخر). sau – **لا**(،**لم** يصل). –هل وصل جبريل؟ –

După cum se poate observa, omonimia din limba română între marca negaţiei verbale *nu* şi profraza *nu* nu are întotdeauna un corespondent în limba arabă modernă standard, întrucât această omonimie este doar parţială. De exemplu, ea este valabilă pentru forma negativă a verbului la modul indicativ, aspectul neîndeplinit, timpul prezent, în care verbul este precedat de لا, dar nu se regăseşte în formele de la timpul trecut sau de la timpul viitor, care cer alte particule negative, لم, respectiv لن (Dobrişan 2014: 346). În acest caz, particula negativă este cea care preia marca temporală şi nu forma verbală ce o urmează, fapt fără corespondent în limba română:

BDD-A27640 © 2017 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:53 UTC)

Nu, nu *mergela Paris*. – .**لا، لا** يذهب إلى باريس

Nu, nu *a mers la Paris.* – .**لا،لم** يذهب إلى باريس

Nu, nu *va merge la Paris*. – .**لا،لن** يذهب إلى باريس

Această omonimie între marca negației verbale *nu* și profraza *nu*, cu o plajă mai restrânsă în limba arabă, poate genera o serie de ambiguități în situația în care profraza *nu* este urmată de o propoziție asertivă afirmativă, întrucât în acest caz doar virgula în scris și intonația specifică în vorbire pot să facă distincția între aserțiunea dorită a fi transmisă și cea contrară, în care *nu* nu mai este profrază, ci morfem al negației verbale:

*Nu**,** merge la teatru.* – .لا، يذهب إلى المسرح

Nu merge la teatru. – .لا يذهب إلى المسرح

Pentru o înțelegere adecvată a mesajului concentrat în profraza negativă, este necesară raportarea la „replica anterioară, care are rolul de stimul și care conține antecedentul anaforelor negative” (GALR2 2008: 700). Astfel, profraza *nu* este mijlocul prototipic de negare a unei afirmații anterioare sau de răspuns la o întrebare totală, care cere un răspuns prin *da* sau *nu* (*Ibidem*). Acesteia îi corespunde o întrebare introdusă prin particula interogativă هل în limba arabă modernă standard:

– Fratele tău e student. – ***Nu***.– .**لا**– أخوك طالب–

– Fratele tău e student? – ***Nu***.– .**لا**– أخوك طالب؟هل–

Pe lângă valoarea generică a unei negații neutre, profraza *nu* cumulează o largă paletă de nuanțe ce pot fi explicitate doar printr-o așezare adecvată într-un context extins. De pildă, profraza *nu* și corespondentul لا din limba arabă modernă standard pot să exprime și refuzul unei invitații, al unei rugăminți sau al unui ordin:

– Vii cu noi la cinema? – ***Nu.***– .**لا**– هل تأتي معنا إلى السينما؟–

– Îmi împrumuți bicicleta? – ***Nu.*** – .**لا** – هل تقرضني دراجتك؟–

– Bea laptele! – ***Nu.*** – .**لا** – اشرب الحليب!–

De asemenea, profraza *nu*, rostită cu intonație exclamativă, poate să exprime o interdicție, în cadrul unor „acte de limbaj de tip prohibitiv (interzicere)” (*Ibidem*: 681):

– Vreau să deschid fereastra. – ***Nu!*** – **لا!** – أريد فتح النافذة.–

În astfel de cazuri, când profraza *nu* are o valoare exclamativă, ea poate fi apropiată de categoria gramaticală a interjecției (Dominte 2003: 132). O altă situație de acest gen este reprezentată de un „*nu* imperativ” identificat de Constatin Dominte ca un echivalent al unei propoziții imperative de tipul *Nu mai spune!, Taci (că nu te cred)!* sau *Fugi de aici!*, exprimând uimirea și îndoiala (uneori mimată):

– Am trecut examenul! – ***Nu (=nu pot să cred)!*** –**!(=لا اصدق هذا) لا** – اجتزت الامتحان!–

Tot o posibilitate de exprimare a mirării corelate cu neîncrederea o reprezintă și profraza interogativă *nu*. Acest *nu* interogativ poate cumula și alte nuanțe expresive, precum nemulțumirea, stupoarea, indignarea, care sunt greu de transpus într-o formă scrisă, întrucât intonația este elementul suprasegmental ce transmite aceste valențe pragmatice:

– Gabriel nu răspunde la telefon! – ***Nu?*** – **لا؟** – جبريل لا يجيب على الهاتف!–

– Nu am învățat nimic! – ***Nu?*** – **لا؟** – لم أدرس أي شيء!–

Profraza *nu* interogativă, atașată de data aceasta la o întrebare afirmativă sau negativă, funcționează ca o anticipare a unui răspuns care să confirme ipoteza implicită din întrebarea la care este atașată. Pe de o parte, dacă presupoziția anterioară are formă afirmativă, profraza *nu* ce îi urmează este un indiciu al așteptării unei aprobări, a unei confirmări a acestei ipoteze, deci a unei aserțiuni pozitive. Interesant este că în acest caz se poate folosi și profraza *da*, aceasta având exact aceeași funcție, de „semnal de apel, de cerere de reconfirmare” (GALR2 2008: 673):

BDD-A27640 © 2017 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:53 UTC)

A plecat, ***nu?*** – غادر، أليس كذلك؟

A plecat, ***da?*** – غادر، أليس كذلك؟

Pe de altă parte, dacă presupoziţia are o formă negativă, profraza *nu* care îi este ataşată devine un indiciu al aşteptării unei confirmări a ipotezei negative, deci a unei aserţiuni negative:

Nu a plecat, ***nu?*** – لم يغادر، أليس كذلك؟

În aceste cazuri, profraza *nu* intră, ca şi profraza simetrică *da*, în alcătuirea relativ fixă a „întrebărilor de confirmare" din tipologia propusă în *Gramatica Academiei – Limba Română*, putând fi substituită prin alte structuri sintactice şi lexicale relativ fixe, precum:*aşa e?, aşa-i?, nu e aşa?, nu-i aşa?* etc. (GALR2 2008: 42-43) De altfel, structura corespondentă din limba arabă este أليس كذلك, 'nu este aşa?', care include verbul cu o paradigmă incompletă ليس, 'a nu fi', considerat „o soră a lui كان" („a fi") (Ryding 2005: 642-643). De fapt, ليسare statutul de „copulă negativă" (Abu-Chacra 2007: 290), fiind utilizat în perechea la forma negativă a propoziţiei *ecuaţionale*, în care verbul *a fi* (كان /يَكون) la indicativ prezent, forma afirmativă, este, în general, omis, fiind subînţeles (Ryding, 2005: 634).

O altă situaţie în care profraza *nu* aduce o confirmare şi exprimă un ecou al propoziţiei anterioare este atunci când „antecedentul este un enunţ negativ", iar o replică negativă poate reprezenta „o formă de realizare a acordului" (GALR2 2008: 700). Această manieră de confirmare a unui enunţ negativ prin profraza *nu* poate crea confuzii studenţilor arabi care învaţă limba română şi poate conduce la serioase neînţelegeri şi răsturnări de sens, deoarece structura discursivă corespondentă din limba arabă modernă standard este inversă, o întrebare negativă putând fi confirmată prin particula afirmativă نعم („da") (Dobrişan 2014: 351):

–***Nu*** *mănânci dulciuri? –* ***Nu.*** *–* ***نعم.*** –***لا*** تأكل الحلويات؟–

Acesta nu este însă singurul mod de a confirma în limba arabă modernă standard o presupoziţie negativă. O altă variantă este particula negativă كلا, „nu!; în nici un caz!", care are în componenţa ei particula negativă لا şi care exprimă „o negaţie întărită", fiind utilizată ca profrază în limba arabă, fie ca răspuns la o întrebare, fie după altă negaţie (*Ibidem*: 350):

– Refuzi invitaţia mea? – ***Nu! În nici un caz!*** *–* ***كلا!*** –هل ترفض دعوتي؟–

Acestei particule de negaţie intensificată din limba arabă, كلا, îi corespunde în limba română o serie de formule expresive de întărire a profrazei *nu*, precum:*categoric nu*; *evident că nu*; *sigur că nu*; *desigur că nu*; *fără îndoială că nu* etc. Un alt fenomen interesant întâlnit în limba română, dar care poate fi reperat şi în limba arabă, este întărirea negaţiei prin reluarea în scopuri emfatice (Dominte 2003: 133) a profrazei *nu*, care poate fi repetată chiar de mai multe ori sau poate fi integrată în construcţii multiplicative de tipul: *nu şi nu; nu şi iar nu; nu, nu, nu, de trei ori nu*:

*– Mănâncă ciorba! –****Nu, nu!*** *Nu mănânc ciorba! –* ***لا، لا!*** لا أكل الشوربة! –تأكل الشوربة!–

Alte forme de intensificare a negaţiei presupun întărirea profrazei *nu* prin alăturarea unor „termeni negativi de intensificare", care pot să i se şi substituie. Din această categorie fac parte adverbele negative *deloc*, *defel*, *nicidecum*, care pot fi asociate cu corespondentele lor din limba arabă modernă standard أبداً („nicidecum") şi مطلقاً („absolut deloc") (Dobrişan 2014: 350):

– Ai vreo problemă ? – **Nu!Nicidecum!** *–* ***لا!أبداً!*** –هل لديك مشكلة ؟ –

– Este grea această lecţie?– **Nu!Deloc!** *–* ***لا! مطلقاً!*** –هل هذا الدرس صعب؟ –

III. Adverbul *ba*

Un statut special în limba română îl are adverbul *ba*, considerat în ediţia din 1966 a *Gramaticii Academiei* „cuvânt de negaţie" (GA2 1966: 54), respectiv „adverb neanalizabil"

BDD-A27640 © 2017 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:53 UTC)

(GALR1 2008: 588) „adversativ” (GALR2 2008: 674) în *Gramatica Academiei – Limba Română*, fără a i se mai acorda un subcapitol distinct în cadrul capitolului dedicat negaţiei. Mai mult, cele două valori inerente acestui morfem aparte pot fi surprinse mai uşor urmărind disocierea pe care o face Constantin Dominte între „adverbul negativ profrază **Ba$_1$**”, sinonim regional al profrazei *nu*, şi „adverbul asertiv de întărire **Ba$_2$**”, care intră în componenţa „adverbului profrază compus **Ba da**” (Dominte 2003: 31-32):

Ba$_1$:–*Ai fost la medic? – **Ba!** (= **Nu!**)* – **لا!** –هل ذهبت إلى الطبيب؟

Ba$_2$:–*Nu ai învăţat lecţia? – **Ba** am învăţat-o!* –لم تتعلم الدرس؟ – بلى، تعلمت له!

În cel de-al doilea caz, adverbul *ba* are rolul de contrazicere a negaţiei din propoziţia precedentă, devenind astfel o formă de exprimare a afirmaţiei. Aceasta este valoarea pragmatică a lui *ba* din „structura adversativă *ba da*”, care este întotdeauna anaforică, neputând să apară decât „în context dialogal (inclusiv în dialogul mimat în monolog” (GALR2 2008: 674). Nu întâmplător, am oferit pentru adverbul *ba* din exemplul anterior echivalentul în limba arabă modernă standard بلى, „ba da”, considerat „particulă a răspunsului afirmativ”, ce „introduce un răspuns pozitiv după o întrebare negativă” (Dobrişan 2014: 351). *Ba da* are o plajă mai largă de ocurenţe, putând apărea nu doar după o interogativă totală la forma negativă, ci şi după o aserţiune negativă sau după o structură imperativă negativă, exprimând refuzul sau sfidarea:

– *Nu mai ai pâine? – **Ba da!*** – **بلى**. –لديكالمزيد من الخبز؟أليس

– *Tu nu mă crezi. – **Ba da!*** – **بلى**. –أنت لا تصدقني

– *Nu intra în cameră! – **Ba da!*** – **بلى**. – لا تدخل إلى الغرفة!

În acest caz, *ba* nu mai funcţionează ca un sinonim pentru adverbul de negaţie *nu* (Dominte 2003: 32), de aici şi posibilitatea asocierii lui cu *da* în structura adversativă *ba da*, fără a implica o contradicţie. Din aceleaşi raţiuni, *ba* poate să fie alăturat şi lui *nu* în structura adversativă *ba nu*, „fără a produce un pleonasm” (*Ibidem*). Structura adversativă *ba nu* urmează întotdeauna unui enunţ afirmativ, fie el asertiv, exclamativ sau interogativ, contrazicând presupoziţia afirmativă. Dacă pentru *ba da* se poate găsi uşor un echivalent în limba arabă, şi anume, particula răspunsului pozitiv بلى, pentru ba nu este mai greu de găsit un echivalent specific, în această situaţie folosindu-se de obicei profraza لا:

– *Trenul pleacă la ora nouă. – **Ba nu!*** – **لا!** – يغادر القطار الساعة التاسعة.–

– *Tu ai mâncat ciocolata! – **Ba nu!*** – **لا!** –أنت أكلت الشوكولاتة!

– *Iar ai pierdut cheile? – **Ba nu!*** – **لا!** – هل فقدت المفاتيح مرة أخرى؟ –

IV. Concluzii

Acest demers a urmărit câteva aspecte funcţionale ale perechii polare *da – nu*, cu corespondentul din limba arabă نعم – لا, atât în context sintactic, cât şi în plan discursiv şi la nivelul interacţiunii comunicaţionale, revelând totodată valenţele pragmatice ale celor două profraze simetrice. În analiză, am depistat consecinţele naturii anaforice a acestor profraze şi conexiunile lor contextuale cu enunţurile antecedente, care pot schimba radical sensul acestor elemente lingvistice aparent simple şi transparente. Prezentarea în oglindă a acestor structuri lingvistice corespondente din limba română şi din limba arabă modernă standard, cu asemănările şi deosebirile inerente, poate să fie integrată în demersul didactic pentru a facilita comprehensiunea, dezvoltând totodată conştiinţa metalingvistică a studenţilor arabi care învaţă româna ca limbă străină.

BDD-A27640 © 2017 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:53 UTC)

Referinţe bibliografice:

GA 1966: *Gramatica limbii române*, Vol. II, Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Academiei.
GALR1 2008: *Gramatica limbii române*, Vol. I. *Cuvântul*, Coordonator Valeria Guţu-Romalo, Bucureşti, Editura Academiei Române.
GALR2 2008: *Gramatica limbii române*, Vol. II. *Enunţul*, Coordonator Valeria Guţu-Romalo, Bucureşti, Editura Academiei Române.
ABU-CHACRA, Faruk 2007: *Arabic: an Essential Grammar*, London and New York, Routledge – Taylor and Francis Group.
DOBRIŞAN, Nicolae 2014: *Limba arabă contemporană 2*, Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Pro Universitaria.
DOMINTE, Constantin 2003: *Negaţia în limba română*, Bucureşti, Editura Fundaţiei *România de Mâine*.
RYDING, Karin C. 2005: *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge, Cambridge University Press.

BDD-A27640 © 2017 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:53 UTC)